

الحمد لله
الرحمن الرحيم

دانشکده علوم پایه

گروه ریاضی

(گرایش محض)

زیرگروه‌های با خاصیت نیمه پوشش متناهی

از

مرتضی حسین زاده

استاد راهنما

دکتر منصور هاشمی

بهمن 89

تقدیم به

پدر بزرگوار و مادر مهربان

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس بی پایان خداوند متعال که توفیق انجام این پژوهش را به من ارزانی داشت. بر خود لازم می دانم از استاد

راهنمای ارجمندم جناب آقای دکتر منصور هاشمی که انجام این تحقیق بدون راهنمایی های علمی و مساعدت همه

جانبه ایشان امکان پذیر نبود، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم.

از اساتید محترم جناب آقای دکتر ابراهیمی و جناب آقای دکتر درستکار که به عنوان داور، زحمت بازخوانی پایان نامه را به

عهده داشته و نظرات ارزنده ای در هر چه بهتر شدن آن ارایه نموده اند سپاسگزارم.

در پایان از کلیه عزیزانی که به هر نحوی در جهت پیشبرد این پژوهش گام برداشته اند کمال تشکر و قدر دانی را داشته و

موفقیت روز افزون این عزیزان را از خداوند منان خواستارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ج	چکیده فارسی
خ	چکیده انگلیسی
ح	مقدمه
	فصل اول مفاهیم مقدماتی
2	1-1) p-گروهها و فضایی سیلو
6	2-1) گروههای آبلی متناهی مولد
9	3-1) سری اصلی
	فصل دوم گروههای پوچتوان
13	1-2) تعریفات و خواص اساسی
18	2-2) (سریهای مرکزی پایینی و بالایی يك گروه، و لم فیتینگ
22	3-2) زیرگروه فراتینی، قضیه پایه برنساید
25	4-2) گروههای p-پوچتوان
	فصل سوم گروههای حلپذیر و زبرحلپذیر
29	1-3) تعریفات و قضیه های اساسی

35 (2-3) گروههای زیرحلیذیر متناهی

فصل چهارم اثر خاصیت نیمه پوشش-اجتناب بر ساختار گروههای
متناهی

40 (1-4) (تعریفات اساسی و نتایج بنیادی

45 (2-4) زیرگروههای فیتینگ و خاصیت نیمه پوشش-اجتناب

فصل پنجم زیرگروههای نیمه پوشش-اجتناب در گروههای p-
پوچتوان متناهی

54 (1-5) زیرگروههای نیمه پوشش-اجتناب در گروههای p-پوچتوان
متناهی

60 فهرست منابع

61 واژه نامه

چکیده:

عنوان پایان نامه: زیرگروههای با خاصیت نیمه پوشش متناهی

نگارنده: مرتضی حسین زاده

فرض کنیم G یک گروه متناهی باشد که $N \leq M$ و M به طوری که $N \leq M$. گوییم زیرگروه H از G ، عامل M/N را

می پوشاند هرگاه $HM = HN$. همچنین گوییم H از عامل M/N اجتناب می کند هرگاه $H \cap M = H \cap N$.

در این پایان نامه چند نتیجه مهم در مورد زیرگروههایی که دارای خاصیت نیمه پوشش-اجتناب در گروه متناهی هستند،

بدست می آوریم.

کلید واژه: خاصیت نیمه پوشش-اجتناب، زیرگروه فیتینگ، گروههای زبرحلبذیر

Abstract:

Title: some semi cover –avoiding finite subgroups

Author: Morteza Hossein Zadeh

Let M and N be normal subgroups of a group G with $N \leq M$. Then the quotient group M/N is called a normal factor of G . It is clear that every chief factor of a group is a normal factor of the group. A subgroup H of G is said to cover M/N if $HM = HN$. On the other hand, if $H \cap M = H \cap N$, then H is said to avoid M/N .

In this thesis, some new results are obtained based on the assumption that some subgroups have the semi cover-avoiding property in the group.

Keywords: semi-cover-avoiding property, fitting subgroups, supersolvable groups

مقدمه:

در این پایان نامه قصد داریم زیرگروههایی از یک گروه متناهی را تعریف کنیم که دارای خاصیت نیمه پوشش - اجتناب می باشند. اولاً یک زیرگروه با خاصیت مذکور، بر زیرگروههای نرمال یک گروه اثر می گذارد. همچنین به بررسی ارتباط این خاصیت با دیگر خواص گروه می پردازیم.

در فصل اول، به بیان تعاریف و قضایای مورد نیاز خواهیم پرداخت ([1],[2]).

در فصل دوم ساختار گروههای پوچتوان را بررسی می کنیم، که رابطه تنگاتنگی بین این رده از گروهها و خاصیت نیمه پوشش -اجتناب وجود دارد.

در فصل سوم، به بیان ساختار گروههای حلپذیر و زیرحلپذیر خواهیم پرداخت. و خواهیم گفت که یک گروه که دارای زیرگروه با خاصیت نیمه پوشش -اجتناب می باشد، در چه صورتی زیر حلپذیر است.

فصل چهارم، اختصاص به اثر خاصیت نیمه پوشش -اجتناب بر ساختار گروههای متناهی دارد.

در فصل، پنجم، زیرگروههای با خاصیت نیمه پوشش -اجتناب در گروههای p -پوچتوان را مورد مطالعه قرار می دهیم.

فصل اول

مفاهیم مقدماتی

1-1) p -گروهها و قضایای سیلو

2-1) گروههای آبلی متناهی مولد

3-1) سری اصلی

1-1-1 گروه ها و قضایای سیلو

1-1-1 تعریف: فرض کنیم G یک گروه، و p یک عدد اول باشد. گروه G را یک p -گروه می نامیم در صورتی که

مرتبه هر عضو غیربدیهی G ، توان مثبتی از p باشد. زیرگروه H از G را یک p -زیرگروه G گوئیم در صورتی که H یک p -گروه باشد.

1-1-2 قضیه (کوشی): فرض کنیم G یک گروه متناهی باشد و $p \mid |G|$ ، که در آن p یک عدد اول است. در این صورت G عضوی از مرتبه p دارد.

1-1-3 نتیجه: اگر G یک p -گروه متناهی باشد آنگاه مرتبه G به صورت p^n است که در آن n یک عدد صحیح نامنفی است.

1-1-4 تعریف: p -گروه آبدلی متناهی G را آبدلی مقدماتی می گوئیم در صورتی که مرتبه هر عضو غیر بدیهی G عدد اول p باشد.

1-1-5 مثال: فرض کنیم $G = Z_{27}$ آنگاه داریم $G = Z_3 \oplus Z_3 \oplus Z_3$ که هر عضو G از مرتبه p می باشد، بنابراین G آبدلی مقدماتی است.

1-1-6 تعریف: فرض کنیم G یک گروه و $X \neq \phi$ یک مجموعه باشد. گوئیم G روی X عمل می کند هرگاه تابعی

مانند $\theta: X \times G \rightarrow X$ وجود داشته باشد به طوری که

$$(1) \quad \theta(x, e) = x \quad \text{به ازای هر } x \text{ متعلق به } X \text{ داریم}$$

$$(2) \quad \theta(\theta(x, g_1), g_2) = \theta(x, g_1 g_2) \quad \text{به ازای هر } x \text{ متعلق به } X \text{ و به ازای هر } g_1, g_2 \text{ متعلق به } G \text{ داریم}$$

قرار می دهیم $\theta(x, g) = xg$. بنابراین شرطهای بالا به شروط زیر تبدیل می شود

$$(1) \quad \forall x \in X; xe = x$$

$$(2) \quad \forall x \in X, \forall g_1, g_2 \in G \quad x(g_1 g_2) = (xg_1)g_2$$

7-1-1 تذکر: فرض کنیم G روی X عمل کند. رابطه هم ارزی $\sim$ را روی X به صورت زیر تعریف می کنیم

$$x_1 \sim x_2 \Leftrightarrow \exists g \in G; x_2 = x_1 g$$

8-1-1 تعریف: با مفاهیم تذکر بالا مدار x را با علامت $\text{Orb}(x)$ نشان داده و به صورت زیر تعریف می کنیم

$$\text{Orb}(x) = \{y | y \sim x\} = \{y \in X | \exists g \in G; y = xg\} = xG = \{xg | g \in G\}.$$

9-1-1 قضیه: فرض کنیم G یک p -گروه متناهی غیر بدیهی باشد و $N < G$. در این صورت اگر $N \neq 1$ آنگاه

$$1 \neq N \cap Z(G)$$

برهان. چون $N < G$ ، گروه G بر N با تزویج عمل می کند. بنابراین،

$$|N| = \sum_{x \in X} |\text{Orb}(x)| = 1 + \sum_{x \in N - \{1\}} |\text{Orb}(x)|.$$

حال گوئیم چون $|\text{Orb}(x)|$ توانی صحیح و نامنفی از P است و $|N|$ ، بنابر تساوی اخیر، طول یکی از G -مدارها

باید برابر یک باشد. پس عضوی غیر بدیهی مانند x_0 از N هست به قسمی که $\text{Orb}(x_0) = \{x_0\}$. از آنجا، به ازای

هر g از G ، $x_0^g = x_0$. یعنی $x_0 \in Z(G) \cap N$ و حکم ثابت می شود.

10-1-1 تعریف: فرض کنیم G یک گروه باشد، در این صورت $H \leq G$ را یک p -زیرگروه سیلوی G نامیم هرگاه
 (1) H یک p -زیرگروه G باشد.

(2) اگر K یک p -زیرگروه G باشد به قسمی که $H \leq K$ آنگاه $H = K$.
 به عبارت دیگر یک p -زیرگروه ماکسیمال را یک p -زیرگروه سیلوی G می نامیم.

11-1-1 تذکر: فرض کنیم $|G| = p^n \times m$ که $(p, m) = 1$. می توان نشان داد که H یک p -زیرگروه سیلوی G است
 اگر و تنها اگر $|H| = p^n$.

12-1-1 قضیه اول سیلو: فرض کنیم G یک گروه باشد و $|G| = p^n \times m$ که $n \geq 1$ و $(p, m) = 1$ در این صورت
 به ازای هر $1 \leq i \leq n$ گروه G دارای زیرگروهی مانند H_i است که $|H_i| = p^i$.
 به ازای هر $1 \leq i \leq n$ گروه G دارای زیرگروه نرمالی مانند K_i است که $|K_i| = p^{i+1}$ به طوری که $H_i \leq K_i$.
 یعنی G دارای p -زیرگروه هایی به صورت زیر می باشد:

$$P_0 \leq P_1 \leq \dots \leq P_n$$

13-1-1 قضیه دوم سیلو: فرض کنیم G یک گروه باشد که $|G| = p^n \times m$ و $(p, m) = 1$. در این صورت
 (1) هر دو p -زیرگروه سیلوی G مزدوجند.

(2) اگر H یک p -زیرگروه سیلوی G باشد، آنگاه $H \leq G$ است اگر و تنها اگر H تنها p -زیرگروه سیلوی G باشد.
 برهان. فرض کنیم که p_1 و p_2 دو p -زیرگروه سیلوی G باشند. قرار می دهیم $R = \{p_1 x \mid x \in G\}$ و در نتیجه

$$p \nmid (G : p_1) = m$$

حال عمل p_2 روی R را به صورت زیر تعریف می کنیم:

$$R \times p_2 \rightarrow R$$

$$(p_1x, g) \rightarrow p_1xg$$

$$|R| = (G : p_1) \equiv |R_{p_2}| \pmod{p}$$

$$p \nmid (G : p_1) \Rightarrow p \nmid |R_{p_2}|$$

$$|R_{p_2}| \neq 0 \quad \text{پس}$$

وجود دارد p_1x متعلق به R به طوری که $p_1xg = p_1x$ (به ازای هر $g \in p_2$)

پس به ازای هر $g \in p_2$ ، $xgx^{-1} \in p_1$ و در نتیجه $xp_2x^{-1} \subseteq p_1$ حال چون

$$|xp_2x^{-1}| = |p_2| = |p_1| = p^n \quad \text{بنابر این } p_1 = p_2^{x^{-1}}$$

برهان 2) فرض کنیم H منحصر به فرد باشد. به ازای هر $g \in G$ ، H^g یک p -زیرگروه سیلوی G باشد. چون فقط یک p -

زیرگروه دارد پس $H = H^g$ یعنی H نرمال است.

14-1-1 قضیه سوم سیلوی: فرض کنیم G یک گروه باشد که $|G| = p^n \times m$ و $(p, m) = 1$. فرض کنیم که L

برابر تعداد p -سیلوی زیرگروه های G باشد، در این صورت

$$|L| \mid |G| \quad (1)$$

$$L \equiv 1 \pmod{p} \quad (2)$$

15-1-1 قضیه (استدلال فراتینی): فرض کنیم G یک گروه متناهی باشد، و $H < G$. در این صورت اگر P یک p -

$$G = N(P)H \quad \text{سیلوی زیرگروه } H \text{ باشد آنگاه:}$$

برهان. فرض کنیم g عضو دلخواهی از G باشد. چون $P \leq H$ و $H < G$ ، داریم $P^g \leq H^g = H$. حال بنابر قضیه دوم

سیلوی P و P^g دو p -زیرگروه سیلوی H اند. بنابر این در H مزدوجند. یعنی h ای از H است که $P^g = P^h$. از آنجا

$$P^g = P^h \quad \text{بنابر این } gh^{-1} \in N(P) \quad \text{در نتیجه } G = N(P)H$$

1-1-16 قضیه: فرض کنیم G یک گروه متناهی و p یک عدد اول باشد. به علاوه فرض کنیم P یک p -زیرگروه

سیلوی G و $N < G$. در این صورت $P \cap N$ یک p -زیرگروه سیلوی N است.

برهان: گوییم چون $P \cap N$ یک p -زیرگروه سیلوی N است، $P \cap N$ جزء یک p -زیرگروه سیلوی N مانند P_1 است. از

طرفی، g ای از G هست که $P_1 \leq P^g$. در نتیجه $P \cap N \leq P_1 \leq P^g$. بنابراین این،

$$P \cap N \leq P_1 \leq P^g \cap N = P^g \cap N^g = (P \cap N)^g$$

زیرا $N < G$. از آنجا نتیجه می شود که $P \cap N = P_1$ و حکم ثابت می شود.

(2-1) گروه های آبلی متناهی مولد

در این بخش به بیان و اثبات قضیه اساسی گروه های آبلی متناهی مولد می پردازیم. بر طبق این قضیه هر گروه آبلی

متناهی مولد را می توان به یک و تنها یک صورت به حاصلضرب مستقیم تعدادی از زیر گروه های دوری غیر بدیهی

اش تجزیه کرد. موضوع را با تعریف زیر آغاز می کنیم.

1-2-1 تعریف. فرض کنیم G یک گروه باشد.

گروه G را تابدار گویند هرگاه مرتبه هر عضو آن متناهی باشد. همچنین گروه G را بی تاب گویند هرگاه مرتبه هر عضو

غیر بدیهی آن نا متناهی باشد.

مثلا هر گروه متناهی تابدار است ولی Z یک گروه بی تاب می باشد.

2-2-1 قضیه: فرض کنیم G یک گروه آبلی متناهی مولد غیر بدیهی باشد. در این صورت اگر G بی تاب باشد آنگاه G

را می توان به حاصلضرب مستقیم تعدادی متناهی از زیر گروه های دوری غیر بدیهی اش تجزیه کرد.

برهان. فرض کنیم r کوچکترین عددی طبیعی باشد که G با r عضو تولید شود. فرض کنیم $G = \langle a_1, \dots, a_r \rangle$ که در آن

a_i ها اعضایی غیر بدیهی از G اند. ثابت می کنیم $G = \langle a_1 \rangle \times \dots \times \langle a_r \rangle$. چون a_i ها G را تولید می کنند، کافی است ثابت کنیم که اگر $a_1^{m_1} \dots a_r^{m_r} = 1$ ، که در آن m_i ها اعدادی صحیح اند آنگاه به ازای هر $1 \leq i \leq r$ ، $a_i^{m_i} = 1$ ، بنا بر این حد اقل یکی از m_i ها ناصفر است. میدانیم G مجموعه مولدی مانند $\{b_1 \dots b_r\}$ دارد به طوری که به ازای عدد صحیح ناصفری مانند n ، $b_r^n = 1$. حال گوییم چون G بی تاب است، $b_r = 1$. از اینجا نتیجه میشود که G با $b_1, \dots, b_r$ تولید می شود که متناقض با انتخاب r است.

3-2-1 قضیه: فرض کنیم G یک گروه آبدلی متناهی مولد غیر بدیهی باشد. در این صورت اگر G بی تاب باشد و

$$G = \langle a_1 \rangle \times \dots \times \langle a_r \rangle \quad (1)$$

$$G = \langle b_1 \rangle \times \dots \times \langle b_s \rangle \quad (2)$$

دو تجزیه G به حاصلضرب مستقیم تعدادی از زیر گروه های دوری غیر بدیهی اش باشد آنگاه $r = s$ و به ازای هر $1 \leq i \leq r$ داریم: $\langle b_i \rangle \cong \langle a_i \rangle$.

برهان. فرض می کنیم $N = G^2$ ، و گروه G/N را در نظر می گیریم، چون هر عضو G به صورت $a_1^{k_1} \dots a_r^{k_r}$ است که در آن k_i ها اعدادی صحیح اند، هر عضو G/N را می توان به صورت $a_1^{\varepsilon_1} \dots a_r^{\varepsilon_r} N$ نوشت که در آن به ازای هر $1 \leq i \leq r$ ، $\varepsilon_i \in \{0, 1\}$ ، ثابت می کنیم که چنین اعضایی دو به دو متمایزند. فرض کنیم

$$N a_1^{\varepsilon_1} \dots a_r^{\varepsilon_r} = N a_1^{\delta_1} \dots a_r^{\delta_r}$$

که در آن به ازای هر $1 \leq i \leq r$ ، $\varepsilon_i \in \{0, 1\}$ ، ثابت می کنیم که چنین اعضایی دو به دو متمایزند. فرض کنیم $\varepsilon_i \neq \delta_i$ ، از آنجا خواهیم داشت $a_1^{\varepsilon_1 - \delta_1} \dots a_r^{\varepsilon_r - \delta_r} \in N$ بنابراین $a_1^{\varepsilon_1 - \delta_1} \dots a_r^{\varepsilon_r - \delta_r} = x^2$ که $x \in G$ اینک با فرض $x = a_1^{m_1} \dots a_r^{m_r}$ که در آن m_i ها اعداد صحیح اند. از تساوی اخیر، با توجه به

$$(1) \text{ تجزیه معلوم می شود که به ازای هر } 1 \leq i \leq r \text{، } \frac{a_i^{\varepsilon_i}}{a_i^{\delta_i}} = a_i a_i^{2m_i} \text{، حال چون مرتبه هر } a_i \text{ نا متناهی}$$

است، $\varepsilon_i - \delta_i = 2m_i$ ، و در نتیجه به ازای هر $1 \leq i \leq r$ ، $\varepsilon_i = \delta_i$. از بحثی که گذشت به آسانی می توان

دید که $|G/N| = 2^r$. حال از تجزیه (2)، به طور مشابه، نتیجه می شود که $|G/N| = 2^s$. پس $r = s$ و حکم ثابت

می شود.

4-2-1 لم: فرض کنیم G یک گروه آبلی متناهی مولد باشد. در این صورت G زیر گروه بی تابی مانند S دارد به طوری که $G = T(G) \times S$ که در آن $T(G)$ عناصر تابدار G می باشد.

5-2-1 لم: فرض کنیم G یک گروه آبلی متناهی مولد باشد و $G = K \times R$ که در آن $R \leq K$ و در این صورت، اگر K نابدار و R بی تاب باشد آنگاه $K = T(G)$.

برهان. فرض کنیم $g \in T(G)$ و $g = xy$ ، که در آن $x \in K$ و $y \in R$. از $y = x^{-1}g$ معلوم می شود که مرتبه y متناهی است. بنا بر این $y = 1$ ، و در نتیجه $g = x$. پس $T(G) \leq K$. از طرفی چون $K \leq T(G)$ ، حکم ثابت می شود.

6-2-1 قضیه (قضیه اساسی گروه های آبلی متناهی مولد): فرض کنیم G یک گروه آبلی متناهی مولد غیر بدیهی باشد. در این صورت G را می توان به حاصلضرب مستقیم تعدادی متناهی از زیر گروه های دوری اش که مرتبه هر یک از آنها نامتناهی یا توان مثبتی از یک عدد اول است تجزیه کرد. به علاوه این تجزیه قطع نظر از ترتیب عوامل مستقیم (نسبت به یکریختی این عوامل) یکتاست.

برهان. به موجب لم 4-2-1، G زیر گروه بی تابی مانند S دارد که $G = T(G) \times S$. اگر $S = 1$ یا $T(G) = 1$ آنگاه حکم نتیجه می شود. فرض کنیم $S \neq 1$ و $T(G) \neq 1$. اینک وجود تجزیه به سهولت از قضیه 2-2-1 ثابت می شود. برای اثبات یکتایی فرض می کنیم $G = K_1 \times R_1$ و $G = K_2 \times R_2$ دو تجزیه G باشد که در آن هر یک از K_1 و K_2 حاصلضربی از گروه های دوری G اند. که مرتبه هر کدام از آنها توان مثبتی از یک عدد اول است و هر یک از R_1 و R_2 حاصلضربی از زیر گروه های دوری G اند که مرتبه هر کدام از آنها نامتناهی است و از لم قبلی معلوم می شود که $K_1 = K_2 = T(G)$. واضح است که $G/T(G) \cong R_1$. با به کار بستن قضیه 3-2-1، خواهیم داشت

$$r(R_1) = r(R_2)$$

3-1) سری اصلی

در این بخش به ذکر چند نتیجه بنیادی می پردازیم که در بررسی زنجیره‌هایی از زیرگروه‌های نرمال یک گروه، مورد نیاز است.

1-3-1 تعریف: فرض کنیم G یک گروه باشد، یک سری زیر نرمال G ، زنجیری است متناهی از زیرگروه‌های G مانند

$$1 = G_0 \leq G_1 \leq \dots \leq G_r = G$$

از اوقات سری زیر نرمال فوق را به صورت زیر هم نشان می دهند:

$$1 = G_0 \leq G_1 \leq \dots \leq G_r = G$$

2-3-1 تعریف: فرض کنیم G یک گروه باشد. یک سری نرمال G ، زنجیری است متناهی از زیر گروه‌های نرمال G

مانند

$$1 = G_0 \leq G_1 \leq \dots \leq G_r = G.$$

در هر دو تعریف فوق، هر G_i را یک جمله سری و r را طول سری می نامند. معلوم است که هر سری به طول r دارای

$r+1$ جمله است. واضح است که هر سری نرمال یک سری زیر نرمال است.

3-3-1 مثال: فرض کنیم $G = \langle x, y \mid x^2 = y^4 = (xy)^2 = 1 \rangle$ ، می دانیم $G \cong D_8$. هر یک از سری‌های زیر، یک

سری زیر نرمال G است:

$$1 \triangleleft \langle y^2 \rangle \triangleleft \langle y \rangle \triangleleft G$$

$$1 \triangleleft \langle x \rangle \triangleleft \langle x, y^2 \rangle \triangleleft G$$

4-3-1 تعریف: فرض کنیم

$$1 = G_0 \leq G_1 \leq \dots \leq G_r = G \quad (1)$$

$$1 = H_0 \leq H_1 \leq \dots \leq H_s = G \quad (2)$$

دو سری زیر نرمال G باشند. در این صورت سری (2) را یک تظریف زیر نرمال سری (1) می نامند در صورتی که هر

جمله سری (1) جمله ای از سری (2) باشد. به همین قیاس اگر (1) و (2) سری های نرمال G باشند، دومی را یک

تظریف نرمال سری اول نامند در صورتی که هر جمله سری (1) جمله ای از سری (2) باشد.

5-3-1 تعریف: فرض کنیم G یک گروه باشد. در این صورت سری نرمال

$$1 = G_0 < G_1 < \dots < G_r = G$$

را یک سری اصلی G می نامیم در صورتی که به ازای هر i که $1 \leq i \leq r$ ، هیچ زیر گروه نرمالی مانند N_i نداشته

باشد به طوری که $G_{i-1} < N_i < G_i$. هر گروه خارج قسمتی G_i/G_{i-1} را یک عامل اصلی G می نامند.

هر گروه متناهی دارای یک سری اصلی است. بعضی از گروه ها فاقد سری اصلی اند. مثلا گروه دوری نامتناهی سری

اصلی ندارد.

6-3-1 تعریف: فرض کنیم G یک گروه و H زیرگروه G باشد. گوئیم H یک زیرگروه مشخصه G است هرگاه به ازای

هر ϕ متعلق به $\text{Aut}(G)$ داشته باشیم $\phi(H) = H$. واضح است که هر زیرگروه مشخصه یک زیرگروه نرمال می باشد.

7-3-1 تعریف: گروه غیر بدیهی G را مشخصا ساده گوئیم در صورتی که زیرگروههای مشخصه آن 1 و G باشند.

1-3-8 قضیه: فرض کنیم گروه G دارای یک سری اصلی باشد. در این صورت عامل های اصلی G به طور مشخص ساده اند.

برهان. فرض کنیم $1 = G_0 < G_1 < \dots < G_r = G$ یک سری اصلی G باشد. عدد طبیعی r را دلخواه در نظر می

گیریم به طوری که $1 \leq i \leq r$ و فرض می کنیم K/G_{i-1} یک زیرگروه مشخص G_i/G_{i-1} باشد. گوییم چون

$G_i/G_{i-1} \triangleleft G/G_{i-1}$ ، خواهیم داشت $K/G_{i-1} \triangleleft G/G_{i-1}$ ؛ و در نتیجه $K \triangleleft G$. حال از

$G_{i-1} < N_i < G_i$ ، نتیجه می شود که $K = G_i$ یا $K = G_{i-1}$. بنابراین زیرگروه های مشخص G_i/G_{i-1} بدیهی یا

غیر واقعی اند. حال بنا بر قضیه یکتایی تجزیه در گروه های آبلی متناهی اثبات کامل است.